

ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПОСІБНИКУ ДЛЯ КЕРІВНИКА

Попович Лідія,

науковий співробітник,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

plilidia01@ukr.net

Данко Антоніна,

молодший науковий співробітник,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

antoninadanko@gmail.com

Проблема державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти у період децентралізації управління освітою, розвитку місцевого самоврядування та реформування системи загальної середньої освіти є дуже важливою. Особливої актуальності вона набула під час війни з російським агресором, запровадженням військового стану в державі, зруйнованими закладами освіти і домітками багатьох українських громадян, вимушеною міграцією населення, значною кількістю внутрішніх і зовнішніх біженців, необхідністю влаштувати велику кількість родин, організувати навчання, побут та допомогу учням тощо. Постає питання про форми і способи, механізми і технології реалізації державно-громадського управління закладами освіти різних типів та підпорядкованості на засадах партнерської взаємодії, враховуючи виклики сьогодення.

Спираючись на проведення дослідження, Закон України «Про освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту» та основні положення Концепції «Нова українська школа», констатуємо, що реформування освіти відбуватиметься у партнерській взаємодії закладу освіти з батьками, участю окремих громадян, шкіл, місцевої спільноти, бізнесу, громадських та приватних організацій. Це педагогіка партнерства, яка передбачає побудову освітньої траєкторії дитини із залученням родини, місцевої спільноти через спілкування, взаємодію і співпрацю між учителем, учнем, батьками та іншими учасниками освітнього процесу. Позитивні приклади педагогіки партнерства є нормою в багатьох закладах освіти.

Дослідженням відділу економіки та управління ЗСО на 2021–2023 роки «Державно-громадське управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії» передбачено теоретичне обґрунтування моделі системи державно-громадського управління середньою освітою та закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії в нових умовах, пошук нових ефективних механізмів і технологій управління на засадах партнерства, суб'єктної партнерської взаємодії і людиноцентризму.

Результати опитування керівників шкіл України, проведеного науковими співробітниками відділу, засвідчують, що запровадження державно-громадського управління закладами освіти на засадах партнерської взаємодії потребує наукового обґрунтування і науково-методичного супроводу, розроблення механізмів співпраці з державними та приватними установами, органами влади та суспільного сектора, органами місцевого самоврядування, територіальними громадами, особливо з таких питань: розвитку демократичних взаємин в управлінні освітою у територіальних громадах – 40%; обмеження автономії закладів освіти, особливо фінансової, – 35%; залучення приватних структур до участі в освітньому та управлінському процесах, оскільки немає механізмів державно-приватного партнерства та взаємодії в державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти комунальної форми власності. Причинами такої ситуації є домінування держави в управлінні освітою та незацікавленість частини бізнесу – 36,3%; недостатній розвиток демократичних відносин в управлінні освітою територіальних громад і співпраці з приватним сектором – 30,2%; незацікавленість частини приватних структур та бізнесу співпрацювати з освітою через нерозуміння її важливості і можливої взаємовигоди – 37,3%; пасивність громадських структур; небажання втручатися в проблеми освіти, інертність; недостатня освіченість і байдужість місцевої громади; відсутність досвіду керівників закладів освіти до такого виду партнерської діяльності та інколи їх пасивності – 27,2%;

Керівники закладів освіти вважають, що ефективному впровадженню державно-громадського управління на засадах партнерської взаємодії заважають недосконалі механізми фінансового забезпечення загальної середньої освіти, зокрема форма освітньої субвенції, коли коштів не вистачає до кінця фінансового року, є проблеми з програмами співфінансування з державного і місцевого бюджетів, нецільового використання коштів на освіту органами місцевого самоврядування, механізми залучення позабюджетних коштів – 65,4%; фінансово і організаційно не вирішуються питання модернізації системи підготовки, підвищення кваліфікації та атестації (сертифікації) керівників шкіл та педагогічних кадрів (хоча законом це передбачено) – 39,9%; не забезпечується державою професійна підготовка керівників закладів освіти як менеджерів і лідерів освіти – 46,1%; навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення багатьох закладів освіти застаріле, або належного його немає, або закуповується за особисті кошти педагогічних працівників – 36,4%; пасивна участь громадськості та бізнесу в плануванні та організації діяльності закладів освіти – 32,8%.

Важливим виміром і запорукою успіху державно-громадського управління на засадах партнерської взаємодії, як вважають керівники, є: вивчення, виявлення та подо-

лення проблем трансформації управління від командно-бюрократичного, планово-централізованого до державно-громадського (громадсько-державного) на демократичних партнерських засадах – 57,3%; зменшення обсягів звітності та дублювання паперового і електронного варіантів – 37,3%; зменшення числа ієрархічних органів влади та органів управління освітою – 33,3%; розроблення, обґрунтування та впровадження у сфері освіти інноваційних моделей державно-громадського чи громадсько-державного управління, які передбачають активну участь самоврядних організаційних структур – 39,2%.

Щодо ролі громадського та приватного секторів у реалізації державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії, то керівники сподіваються на якісну комунікацію, діалог і конкретну взаємодію з державними органами управління освітою і закладами освіти; спільне розв'язання проблем фінансово-економічного та організаційного забезпечення життєдіяльності закладів освіти усіх форм власності і підпорядкування; підтримку здобувачів освіти, педагогічних працівників та керівників через інвестиції, грантові програми; на лобювання інтересів закладів загальної середньої освіти.

Для успішного впровадження державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії мають бути готовими, насамперед, керівники та їхні управлінські команди, органи самоврядування закладів освіти, партнери: органи влади та управління загальною середньою освітою, органи місцевого самоврядування, місцева спільнота, роботодавці, меценати, приватні структури – з розподілом функцій, взаємної вигоди та відповідальності за результати спільної діяльності в реалізації освітніх проєктів. Потрібне навчання і підтримка представників усіх партнерів, особливо керівників закладів освіти та представників органів управління освітою на місцевому рівні

Реалізація державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії сприятиме підвищенню якості освіти, дозволить уникнути прямого регулювання освітнього процесу державними органами управління і, водночас, дозволить державі вивільнити кошти державного бюджету за рахунок залучення позабюджетних джерел фінансування освіти, зокрема приватного капіталу. Така партнерська взаємодія дозволить враховувати також потреби ринку праці та запити роботодавців і суспільства в цілому. Для керівництва закладів освіти – це збільшення часу і можливостей для організації якісного освітнього процесу та забезпечення своїх основних функцій як освітньої установи. Саме ці питання потребують висвітлення у посібнику для керівника.